

Покрајински социјално
економски савет

ПСЕС

Адреса: 21000 Нови Сад, Булевар ослобођења 81

Тел./Факс: +381 21 525-661, телефон: +381 21 522-949

info@pses.org.rs

www.pses.org.rs

ПИБ: 106814895, Матични број: 08921261

Текући рачун: Развојна банка Војводине а.д. Н.С. бр. 335-26758-03

ОЦЕНА СТАЊА У ПРИВРЕДИ СРБИЈЕ

Нови Сад, септембар 2012. године

Унија послодаваца Војводине припремила је материјал „Оцена стања у привреди Србије“ са предлогом краткорочних и дугорочних мера које је неопходно предузети ради превазилажења дубоке економске и социјалне кризе у којој се налази наша земља. Материјал је упућен Покрајинском социјално-економском савету ради изграђивања заједничких ставова социјалних партнера у Аутономној Покрајини Војводине о предложеним мерама.

Покрајински социјално-економски савет, који чине представници Владе Аутономне Покрајине Војводине и репрезентативних синдиката и удружења послодаваца у Војводини – Савеза самосталних синдиката Војводине, Уједињених гранских синдиката „Независност“ и Уније послодаваца Војводине, на седници одржаној 11. септембра 2012. године, размотрио је предложени материјал и консензусом га усвојио.

Закључено је да Покрајински социјално-економски савет усаглашени материјал социјалних партнера у Војводини упуту Социјално-економском савету Србије, Влади Републике Србије и Националном савету за привредни опоравак Србије, као допринос у стварању широког друштвеног консензуса о концепту реформи које је неопходно предузети како би дошло до привредног опоравка Србије.

Налазимо се у дубокој економској и социјалној кризи јер предуго одлажемо реформе. Упорно спроводимо погрешан економски модел. Занемарили смо домаћу индустријску и пољопривредну производњу. Трошили смо за четвртину више него што је остварени БДП дозвољавао. Јавна потрошња без покрића донела нам је буџетски дефицит, који из године у годину расте. Мало извозимо, а много увозимо и перманентно правимо велики спољнотрговински дефицит. Инвестирамо погрешно.

Наша нова предузетничка елита зарађује новац у сфери потрошње и финансијских шпекулација, па тамо и инвестира. Уместо да инвестира у нове технологије и нове фабрике које запошљавају, извозе и праве добит, нова елита улаже у супермаркете, некретнине и хартије од вредности, најчешће државне, где се много брже и сигурније зарађује.

Од демократских промена 2000. године до данас ми не живимо од свог рада и новостворених вредности. Приходе смо остваривали од социјалне помоћи из иностранства тј. од донација и помоћи међународних институција. Важна помоћ свих ових година стиже нам од наших радника из иностранства. Њихове дознаке сваке године крпе наш платни биланс.

Кроз приватизацију продали смо имовину коју су стварале раније генерације. Од 2008. године почели смо бесомучно задуживање. По свим овим основама, по рачуницама економиста, у Србију се слило близу 70 милијарди евра. Те силне милијарде, уместо у производњу, отишле су у потрошњу. Зато ми данас, после 12 година од промена, говоримо о покретању наше индустријске и пољопривредне производње.

Истина је да смо ми тим новцем подигли стандард грађана. Сада, када је дошло време враћања тог новца, стандард грађана ће се урушити.

Време прављења илузије бољег живота на кредит је прошло. Суочавамо се са нашом ружном стварношћу, са много затворених фабрика и пољопривредних газдинстава, осиромашеним селом, са новом армијом незапослених. Илузија да задуживањем, без подизања сопствене индустрије и пољопривреде, можемо постати богато друштво је нестала као леп сан. Шокирани смо сазнањем да смо неуспело и сиромашно друштво са много проблема, са задуженим грађанима, презадуженом привредом и државом.

Створили смо неодржив економски систем, који се не може поправити. Морамо га темељно мењати, јер он почива на доминацији финансијског сектора, на производним, заправо на доминацији финансијског сектора над целим друштвом. Имовина задужених грађана, презадужених предузећа и презадужене државе, налази се фактички великим делом у рукама банака. Грађани и предузећа закључили су са банкама уговоре о кредитима са девизном клаузулом и високим каматама. Обезбеђење уговора је имовина дужника. Висина дуга, због девизне клаузуле, зависи од кретања курса динара. Долази време кад се јак динар не може вештачки одржавати и кад ће дугови грађана и предузећа астрономски расти. Садашња дужничка криза, у којој презадужена предузећа не враћају скоро трећину узетих кредита, претвориће

се у дужничко ропство јер ће банке преузети добар део имовине наших предузећа.

Док се не реши овај проблем ми не можемо покренути индустрију и пољопривреду, не можемо очекивати раст производње и извоза.

Уговори са девизном клаузулом су добри за банке, које су ризик из биланса банака пребациле на дужнике. Због премештања овог ризика поставља се питање моралности ових уговора. Ови уговори су штетни за грађане и предузећа јер их воде у дужничко ропство. Штетни уговори за грађане и предузећа штетни су и за ширу заједницу. Све државе у свету предузимају мере против уговора који су штетни за заједницу. Тако је америчка држава 1929. године донела пропис којим је забранила прављење таквих уговора. Тај пропис је важио до 1999. године.

Наша држава мора заштитити грађане, предузећа и себе и донети пропис којим ће забранити закључивање уговора о кредиту са девизном клаузулом, а дејство раније потписаних уговора суспендовати за убудуће. На основу прописа ове државе у наш живот су ушли уговори о кредиту са девизном клаузулом, па прописом исте државе треба да изађу из нашег живота.

Забраном кредита са девизном клаузулом дугови по кредитима неће се више везивати за кретање курса па ће држава моћи да води слободну политику курса и дозволити да се на тржишту формира реална вредност динара. Реална вредност динара покренуће извоз и смањити увоз па ћемо коначно кренути правим путем.

СТАЊЕ У ПРИВРЕДИ СРБИЈЕ

Одлажући реформе ми смо, у ствари, прикривали стварно стање у привреди земље. Ми данас немамо ни једну комплетну емпиријску анализу стања индустријске и пољопривредне производње. За 12 година није забележен случај да је у скупштини или у влади поднет експозе о стању привреде земље. Ни у време доношења одлука о задуживању нису прављене анализе како ћемо те дугове враћати.

Нова Влада мора извршити праву процену стања у економији земље пре него што утврди концепт реформе. Она више нема права на грешке. Она има једну шансу, једно време и једну земљу да у њој спроведе темељне реформе.

Реална оцена стања заснива се на анализи података о расту индустријске и пољопривредне производње, запослености, инвестицијама, успешности, нивоу технолошких знања, иновативности, предузетничкој иницијативи, каматама, курсу, извозу, порезима, задужености и нивоу јавне потрошње.

Раст производње

Србија је једина земља у Европи која није достигла ниво индустријске производње из 1989. године, заправо, до данас ми нисмо достигли ни 50% индустријске производње из те предтранзиционе године. Значи, у 2011. години индустријска производња у Србији била је на нивоу производње из 1972. године. Због пада индустријске производње неколико стотина хиљада радника остало је без посла.

Пре 23 године у Београду је радило 245.000 индустријских радника, данас ради нешто мање од 14.000. У Новом Саду радило је 25.000 индустријских радника, данас их ради 5.500. Разлог за овакву пропаст индустријске производње у Србији треба тражити у оном што се у Србији дешавало 90-их година прошлог века.

После рушења Берлинског зида, бивше социјалистичке земље кренуле су у транзицију, на пут из социјализма назад у капитализам. Србија је на тај пут кренула са 10 година закашњења. Она је десет година живела у изолацији и санкцијама. У том времену уништена је привреда Србије. То је време кад су закони били суспендовани и кад се радило илегално. Створен је криминализован економски модел кога се у потпуности нисмо ослободили ни до данас. Изгубили смо већину предузећа, искључени смо са светског тржишта и праћења развоја технологија у свету. Изгубили смо најважнији део капитала предузећа који чини људски капитал. Политичка елита која је тада водила земљу нема алиби.

После промена 2000. године нова политичка елита до данас није зауставила ту агонију па и она нема алиби за стање у којем се индустријска и пољопривредна производња земље налази. У ситуацији у којој се налази наша земља нема смисла тражити кривце јер невиних нема. Уместо кривца треба тражити решења.

Пољопривредна производња

Најбољи и најуређенији део привреде некадашње СФРЈ била је пољопривредна производња. Велики комплекси земљишта, модерно опремљена газдинства, индивидуални пољопривредни произвођачи, укључени у систем кооперације сврстали су нашу тадашњу пољопривредну производњу у сам европски врх.

Успешну производњу пратила је моћна прерађивачка индустрија и индустрија пољоопреме.

У времену санкција и изолације овај привредни комплекс доживео је судбину остале производње. Изгубљено је све сем земљишта.

После промена 2000. године, нове власти праве нове грешке у приватизацији друштвеног земљишта, али започињу исправно нову аграрну политику. Аграрни буџет расте и 2004. године достиже 5% буџета Србије. Та година је преломна јер, нажалост, од тада започиње занемаривање аграра. Учешће аграрног буџета у буџету земље са 5% у 2004. години опада на 2,2% у 2009. години. Крајем 2009. године, кад је вршен ребаланс државног буџета, уштеде су нађене у кресању аграрног буџета иако су тих месеци фармери протестовали просипајући млеко на улицама.

У последњих 5 година ми лутамо и немамо аграрну политику. Последице су познате, уништили смо сточни фонд па млеко, млечне производе и месо

увозимо. Увозимо краставце из Индије и Вијетнама, бели лук из Кине, шаргарепу и кромпир однекуда. Држава се задужује да би на тржишту било девиза за увоз онога што можемо произвести у земљи.

Није споран наш огромни потенцијал у овој области. За коришћење тог потенцијала треба подршка државе кроз дугорочну аграрну политику. Све модерне државе интервенишу преко аграрних буџета и за то одвајају огромна средства. У приходу фармера у државама Европске Уније четвртина долази од државе. За инвестиције у овој области те државе дају до 40% бесповратних средстава. Ми смо тек пре две године почели исплаћивати симболичне премије за млеко. Оно мало аграрног буџета трошено је нерационално. Мање од 10% пољопривредних домаћинстава користи помоћ из тог буџета.

У Споразуму о придруживању договорили смо са Европском унијом да од 2014. године отворимо наше тржиште за пољопривредне производе из држава Европске уније. Домаћи произвођачи са малом помоћи државе из сиромашног пољопривредног буџета не могу издржати конкуренцију из увоза. Ако желимо сачувати домаћу пољопривредну производњу и користити њен потенцијал морамо повећати аграрни буџет и још рационалније употребљавати новац намењен развоју аграра.

Реалне су шансе да у кратком року и са релативно мало капитала подигнемо производњу хране која може да се извози на сва тржишта у свету, а посебно на тржишта на којима имамо повлашћени положај. Постоји реална шанса да у производњи органске хране постанемо европски лидер. Располажемо комплексима земљишта која могу да се сертифицију у кратком року. Наше научне институције имају традицију и знања. Имамо много незапослених људи, а органска производња тражи много живог рада. Посебним мерама аграрне политике треба подстаћи ову делатност.

Запосленост и зараде

Просечна бруто зарада исплаћена у јулу 2012. године у Републици Србији износи 57.240 динара (нето 41.180 дин). У односу на просечну зараду исплаћену у јуну 2012. године, номинално је мања за 2,5%, а реално је мања за 2,6%. У односу на јул 2011. године, просечна зарада исплаћена у јулу 2012. године номинално је већа за 5,7%, а реално је мања за 0,4%.

Најниже просечне зараде су у прерађивачкој индустрији, делатности услуга смештаја и исхране и осталим услужним делатностима. Највеће просечне зараде су у области финансија и осигурања, информационих технологија и информисања и комуникација.

Просечна зарада по запосленом у Војводини, у марту 2012. године износила је бруто 54.852 динара (39.706 дин нето), што у односу на остале регионе Србије Војводину смешта на друго место, одмах после Београдског региона.

Према подацима из Анкете о радној снази у априлу ове године имали смо 2.894.421 активних лица, у чему је било 2.157.618 запослених и 736.802 незапослена, те је стопа незапослености у Србији била 25,5%.

Према подацима Покрајинске службе за запошљавање, 31. јула у Војводини било 198.045 незапослених лица. У истом периоду прошле године било их је

203.133, што је смањење за 5.088 лица. Крајем јануара 2012. године у Војводини је било 207.429 незапослених, што значи да је од почетка ове године њихов број смањен за 9.384 лица.

БДП

Реални пад БДП-а у првом кварталу 2012. године у односу на исти период претходне године износио је 1,3%. Реални пад БДП-а у другом кварталу 2012. године у односу на исти период претходне године износио је 0,6%.

У периоду јануар-јун 2012. године у односу на исти период 2011. године остварен је пад индустријске производње од 4,2%.

Спољнотрговинска размена

У првој половини 2012. године спољнотрговинска размена Србије са иностранством износила је 14.735,9 милиона УСД што је за 4,1% мање у односу на исти период претходне године (изражено у ЕУР 11.350,0 милиона ЕУР).

У размени робе са иностранством у првој половини 2012. године остварен је дефицит у износу од 3.981,7 милиона УСД што чини повећање од 5,2% у односу на исти период 2011. године. Покривеност увоза извозом износи 57,4% и мања је од покривености у истом периоду претходне године од 60,5%.

Камате

Земље које желе раст производње воде политику ниских камата. Националне банке тих земаља преко ниске референтне каматне стопе и других инструмената монетарне политике обезбеђују ниске камате које омогућавају висок раст домаће производње. Америчке федералне резерве спуштале су и подизале референтну каматну стопу од 2% до 18% зависно од тога да ли су хтеле да зауставе рецесију или прегрејану тражњу и инфлацију. **Код нас се годинама радило другачије. Имамо највише камате, најнижи раст производње и највишу незапосленост у Европи.**

Наша предузећа немају избора, она се задужују по високим зеленашким каматама. Дозвољени су уговори о динарским кредитима са девизном клаузулом, чиме су кредити привреде везани, не само за највише камате, него и за кретање курса. Дуг астрономски расте, па трећину одобрених кредита у овом моменту привреда не враћа јер не може да их врати, пошто слабљење динара више нико не може зауставити. Веома близу је колапс привреде, а са колапсом привреде и слом финансијског система. Овај гордијев чвор држава мора пресећи као што је већ речено забраном закључивања уговора о динарским кредитима са девизном клаузулом и суспензијом дејства до сада закључених уговора убудуће.

Курс

У сталном страху да ће слабљење динара повећати обавезе грађана и предузећа по уговорима са девизном клаузулом и повећати инфлацију, држава на вештачки начин одржава јак динар.

Питање је како је држава, која има спољнотрговински дефицит и нема девизног прилива из извоза роба и услуга, могла одржавати јак динар. За све ово време, и поред слабог извоза у Србију су пристизале девизе, најпре из донација и међународних помоћи, потом из приватизационих прихода, из дознака наших радника и на крају из задуживања. Већ је речено да је по тим основама у земљу ушло близу 70 милијарди евра. Србија је била пуна девиза, а роба које има губи цену, динар је јачао и у време кад смо имали енормну инфлацију. 2001 и 2002. године имали смо инфлацију 96%, а динар је ојачао у односу на долар. Јак динар је уништио извоз и стимулисао увоз. Домаће робе постале су неконкурентне и на домаћем и иностраном тржишту, а увозне конкурентне. Енормни увоз затворио је много фабрика и много радних места.

Увознички лоби је добио шансу јер се држава задуживала да би увознички лоби из света увозио све и свашта, од белог лука из Кине до краставаца корнишона из Индије и Вијетнама. На увозу се увознички лоби богатио и новац улагао у супермаркете, некретнине, вредносне папире, луксузне виле и јахте.

Политика јаког динара праћена превременом и наивном либерализацијом и високим каматама онемогућила је раст производње и извоза и земљу увела у још веће сиромаштво. Од сиромаштва смо се привремено ослобађали задуживањем док смо могли да се задужујемо. Сад, кад се више не можемо задуживати, морамо то сиромаштво решавати на други начин. ***Ниске камате и реалан курс динара подижу производњу и извоз и то је пут којим Србија може ићи.***

Извоз

Прецењен динар „убија“ извоз и подстиче увоз. ***Због вештачки јаког динара Србија има најмањи извоз и највећи спољнотрговински дефицит по глави становника у Европи.***

Судећи по кретањима у првом полугодишту остварићемо извоз у 2012. години од око 8,5 милијарди евра, а увоз од 14,5 милијарди евра. Нови дефицит од 6 милијарди евра мора се покрити задуживањем и репрограмирањем обавеза према иностранству. Ако не буде разумевања за задуживање и репрограм уследиће проглашавање несолвентности. Наша земља не може се више задуживати за покриће спољнотрговинског дефицита, њега можемо убудуће покрити само приливом из повећаног извоза роба и услуга.

Повећан извоз можемо очекивати када прецењени динар ослаби и дође на своју реалну вредност, њега треба пустити да доплива до те вредности без интервенција Народне банке Србије из девизних резерви.

Наш циљ је годишњи извоз од 18 милијарди евра. Са тим извозом производња би могла увозити оно што јој треба, уредно би плаћала своје обавезе према иностранству. Са тим девизним приливом и држава би могла уредно враћати своје дугове према иностранству. Да бисмо остварили извоз од 18 милијарди евра морали бисмо повећавати извоз у наредне четири године за

20% годишње. Овај извоз могуће је остварити ако успоставимо реалан курс динара и ако донесемо конкретан програм мера подршке извозницима.

Губици

Ако имамо највеће камате, инфлацију и неликвидност у Европи, највећу непокривену јавну потрошњу и најпрецењенију националну валуту, онда морамо имати и привреду са највећим губицима. Акумулисани губици, око 91 хиљаде предузећа који предају своје билансе, прелазе 20 милијарди евра. Само у 2010. години, губици су износили нешто мање од 4 милијарде евра. У 2011. години губици су мањи него 2010. године иако знамо да је пословање привреде у 2011. години било лошије него у 2010. Вештачки јак динар и у овој области мути слику. У 2011. години динар је апресиран, тј. ојачао у односу на евро и то је дало лажну слику биланса наше привреде. Губици су најружнији део наше стварности па се њима нико и не бави. Пред нама су године када ће динар губити вредност па ће се и губици повећавати и показивати у својој правој величини.

Предузетништво

Због 10 година санкција и изолације и због 12 година нечињења, остали смо без многих индустријских предузећа. Највише смо изгубили кад смо остали без пословне менаџерске елите која је деценијама пре санкција успешно водила наша предузећа на домаћем и светском тржишту.

После демократских промена 2000. године, за подизање нове производње, поред капитала, требали су и нови људи. Нова власт није нашла ни створила те нове људе. Ослонила се на људе који су се најбоље снашли у претходном сивом вучјем времену санкција. Наравно, ти људи из промашеног времена нису учинили ништа.

70 милијарди евра страног капитала, који је дошао у Србију, отишао је у погрешне руке, код погрешних људи који тим капиталом нису подигли производњу, извоз и запосленост у Србији.

Капитал сам по себи није покретачка снага. Он то постаје када дође у руке предузетника са добрим идејама. У овом моменту нама више требају добре идеје него капитал. Недостају нам прави производни предузетници – капиталисти, који скупљају новац, праве партнерства, праве фабрике, запошљавају људе, извозе и праве профит.

Недостаје нам наука, која скупља иновативна знања и прави иновативне пројекте који се могу применити у домаћим предузећима.

Док не утврдимо концепт структурних реформи и не постанемо иновативно друштво, не треба нам капитал јер ћемо га погрешно употребити или гурнути у потрошњу као оних 70 милијарди евра. Уместо нових извозних производа који повећавају наше богатство, имаћемо дугове и још веће сиромаштво.

Многи не верују да мала и сиромашна земља као Србија може за кратко време постати сила у иновацијама. Пример сиромашног Јапана из 50-их година

прошлог века, који је за неколико година иновацијама у више области прстигао богату Америку, даје наду и за нас. У Србији је већ реализовано неколико успешних пројеката из области електронике и пољопривреде у сарадњи успешног предузетништва и науке.

Србија има велике слободне комплексе земљишта, научне институције са традицијом и фондом знања применљивог у домаћој производњи и неколико стотина хиљада пољопривредних домаћинстава која чекају шансу да започну неки посао за тржиште. То су претпоставке за развој производње хране, а посебно органске хране у којој брзо можемо постати један од европских лидера, повећати извоз и запослити армију људи, јер та производња тражи много живог рада.

Корупција

За време санкција суспендовани су закони који регулишу привредни живот. Новац и робе излазили су из земље и улазили у њу илегално. Државни врх је бирао оне који су износили и уносили новац и робе. Тако је настала спрега државе и нове „пословне“ елите. Врло брзо систем се криминализовао, од врха до дна. Корупција је завладала свуда и мафија је практично водила привреду.

После 2000. године вратили смо се владавини закона, али су навике из 90-их година остале до данас. Стандард је све угроженији и многи желе да га поправе уграђујући се у неку сиву шему. Велики јавни новац се распоређује, велике су јавне набавке а контрола слаба. Политике курса, камата и разних државних интервенција, привлаче интересне групе јер им могу донети или однети много новца. У томе леже објективни мотиви за корупцију.

Недостатак политичке воље да се одлучном акцијом државних органа искорењује корупција омогућава овом злу да опстане.

Одлив страних инвестиција

Од почетка ове године јењава прилив страних директних инвестиција. Заправо, почео је њихов одлив. Неки озбиљни инвеститори су се повукли из Србије, а неки најављују повлачење. Банке у којима је преко 80% капитала дошло из иностранства полако смањују кредитирање, врше припреме за принудну наплату кредита који се не враћају. Банке спремају тихо повлачење са нашег финансијског тржишта.

Земља са највишим каматама, са нереалним и нестабилним курсом, највишом инфлацијом, разарајућом неликвидношћу, високим порезима на зараде, неефикасном администрацијом и укорењеном корупцијом, не привлачи више инвеститоре. Наша држава се труди да задржи старе и привуче нове инвеститоре ниском стопом пореза на профит и бројним повластицама. Међутим, то неће привући инвеститоре уколико се горе описано окружење не измени и уколико у Србији не направимо здрав пословни амбијент. Без ниских камата, реалног и стабилног динара, ниске инфлације и пословања без корупције инвеститори неће доћи. Иако инвеститори, који дођу у Србију, имају додатне погодности, због уговора о слободној трговини које Србија има са

Русијом, Казахстаном и Белорусијом, инвеститори ипак неће доћи док се земља не реформише.

Инфлација

И у погледу инфлације, Србија је неславни европски рекордер, јер већ 12 година има највишу стопу инфлације у Европи. Наша инфлација је последица једног дефектног система у коме јавна потрошња нема покриће. Високе камате, нереалан курс, високи порези и застрашујућа неликвидност повећавају трошкове произвођача, који морају да повећавају цене. Инфлација је последица промашених политика владе, пре свега политике камата, курса, пореза и ликвидности. Уместо да мењамо те политике ми чекамо да Народна банка повећавањем референтне каматне стопе сузбије инфлацију. Кад Народна банка повећа референтну каматну стопу, повећавају се камате код пословних банака, што повећава трошкове произвођача који повећавају цене и инфлација расте. Повећавањем референтне каматне стопе Народна банка не сузбија инфлацију, она само долива бензин на ватру. Нажалост, главна брана за инфлацију у Србији је наше сиромаштво и слаба куповна моћ грађана.

Јавна потрошња

Друштво које из године у годину троши више него што ствара мора се перманентно задуживати да би покрило претерану јавну потрошњу. Таква друштва сваке године бележе буџетски и спољнотрговински дефицит које покривају новим и новим задуживањем.

Србија нема довољно прилива од извоза роба и услуга па не може да плаћа своје спољне и унутрашње дугове. Претерана јавна потрошња је узрок свих зла са којима се суочавамо. Високе камате, нереалан курс, високу инфлацију, разарајућу неликвидност, високе порезе и свуда присутну корупцију могуће је решити само довођењем јавне потрошње у склад са оствареним БДП. Постаћемо нормално друштво кад потрошимо онолико колико смо нових вредности створили.

Раст производње и извоза у наредне 4 године треба да елиминише буџетски и спољнотрговински дефицит. До тада морамо позајмљивати новац. Наш проблем је у томе што смо земља са ниским рејтингом и што не уливамо поверење инвеститорима да ћемо тај новац вратити.

Пре него што уђемо у озбиљне разговоре о новом задуживању, нова влада мора сачинити концепт реформи којим ће инвеститоре убедити да је у Србији могућ раст производње и извоза, који доноси спољнотрговински и буџетски суфицит.

Задуженост

Србија је презадужена земља. Она има оба дефицита, и спољнотрговински и буџетски. Због њих земља не може да плаћа ни спољни ни унутрашњи дуг и мора поново да се задужује.

Што год да урадимо наш спољнотрговински дефицит у 2012. години биће сса 6 милијарди евра. Овај спољнотрговински дефицит покрићемо новим

задуживањима уколико пронађемо кредиторе. Ако спроведемо политику реалног курса повећаћемо извоз и смањити увоз и на тај начин избећи прављење спољнотрговинског дефицита у будућности. Познато је да увозимо све и свашта. Пажљивом анализом увозног биланса Србије може се закључити да у 14,5 милијарди евра увоза има најмање 4 милијарде роба и услуга без којих земља може, без икаквих штетних последица на снабдевеност домаћег тржишта. Те робе би биле брзо супституисане робама из домаће производње.

Већ дуго водимо академске дискусије о томе да смо прекорачили границу задуживања од 45% БДП-а. Заборављамо да земља која има овако висок спољнотрговински дефицит јесте задужена и кад јој спољни дуг не прелази 20% БДП-а. Србија је била презадужена земља и 2008. године када је наш спољни дуг износио 30,9% БДП-а. Свака земља је презадужена кад старе кредите враћа новим кредитима.

Неликвидност

Просечан рок наплате потраживања прелази рок од 130 дана и то је најдужи рок наплате у Европи. Трговина, а пре свега велики ланци, дугим роковима плаћања извлаче обртна средства произвођача. Произвођачи се задужују по високим каматама да би финансирали себе и велике ланце. Тако домаћа предузећа учествују у финансирању великих супер маркета у којима се продаје више увозне робе него домаће.

Запањујуће је са колико ноншалантности је влада ово гледала протекле 4 године. 20 дана пре истека мандата последњег сазива скупштине, у скупштинску процедуру пуштен је предлог закона о роковима плаћања и скупштина није успела да га усвоји. Држава је пустила предузећа, која поштено раде и уредно плаћају, на милост и немилост неуредних дужника у које и сама, са јавним сектором, спада. Уместо да исплати своје доспеле обавезе и да свим средствима па и законом доведе у ред неуредне дужнике, држава се солидарисала са њима.

РЕЗИМЕ

У првих 100 дана рада, влада треба да домаћој јавности представи Концепт реформи са главним циљевима које ћемо остварити у наредне 4 године.

Покрајински социјално-економски савет сматра да Концепт реформи мора да садржи следеће главне економске политике:

1. Економску политику покретања индустријске производње, убрзаног раста и запошљавања
2. Економску политику у аграру
3. Економску политику каматних стопа и реформу финансијског сектора
4. Нову политику реалног и стабилног курса, којом ћемо повећати извоз и остварити спољнотрговински суфицит
5. Конкретне мере за подршку извозницима
6. Економску политику елиминације буџетског дефицита и смањивања јавне потрошње као и њено довођење у склад са оствареним БДП-ом

Структурна реформа у сложеној економској ситуацији каква је у Србији, не може се спровести парцијалним економским политикама које нису повезане **једним концептом реформи**.

Прави концепт реформи и одлучна влада, која интелигентним мерама економске политике спроводи тај концепт постаће лепак који чврсто повезује и мотивише синдикате и праве производне предузетнике да у Србији граде фабрике које запошљавају и извозе.

Без хармоније уважавања и правичне поделе терета реформи међу главним социјалним групама, програм реформи не може се спровести. Грађани морају да се припреме за реформе и да већина стане иза њих.

Да би се програм реформи спровео у наредне 4 године, потребна је финансијска подршка споља. Зато стране инвеститоре добрим програмом реформе и одлучном политичком вољом морамо убедити да ћемо реформе спровести и позајмљени новац вратити.

У првом делу овог материјала код приказивања и оцене стања, Социјално-економски савет је заузео ставове о неким будућим политикама и дати су неки предлози. Кад се појави владин Концепт реформи Социјално-економски савет Војводине ће се укључити у разговоре о реформама и, ако то буде требало, преиспитати своје раније утврђене ставове и предлоге.

*
* *